
Sprawozdanie

Release 1.0

Mateusz Brokos, Szymon Błatkowski

Jul 04, 2025

CONTENTS

1	Wprowadzenie	3
2	Badania literaturowe	4
2.1	Wydajność, skalowanie i replikacja	4
2.1.1	Wstęp	4
2.1.2	Buforowanie oraz zarządzanie połączeniami	4
2.1.3	Wydajność	5
2.1.4	Skalowanie	8
2.1.5	Replikacja	8
2.1.6	Kontrola dostępu i limity systemowe	10
2.1.7	Testowanie wydajności sprzętu na poziomie OS	10
2.1.8	Podsumowanie	10
2.1.9	Bibliografia	11
2.2	Sprzęt dla baz danych	11
2.2.1	Wstęp	11
2.2.2	Sprzęt dla bazy danych PostgreSQL	11
2.2.3	Sprzęt dla bazy danych SQLite	12
2.2.4	Podsumowanie	13
2.3	Sprawozdanie: Konfiguracja i Zarządzanie Bazą Danych	13
2.3.1	1. Konfiguracja bazy danych	13
2.3.2	2. Lokalizacja i struktura katalogów	13
2.3.3	3. Katalog danych	14
2.3.4	4. Podział konfiguracji na podpliki	14
2.3.5	5. Katalog Konfiguracyjny	14
2.3.6	6. Katalog logów i struktura katalogów w PostgreSQL	15
2.3.7	7. Przechowywanie i lokalizacja plików konfiguracyjnych	15
2.3.8	8. Podstawowe parametry konfiguracyjne	15
2.3.9	9. Wstęp teoretyczny	16
2.3.10	10. Zarządzanie konfiguracją w PostgreSQL	17
2.3.11	11. Planowanie	19
2.3.12	12. Tabele – rozmiar, planowanie i monitorowanie	20
2.3.13	13. Rozmiar pojedynczych tabel, rozmiar wszystkich tabel, indeksów tabeli	22
2.3.14	14. Rozmiar	23
2.3.15	Podsumowanie	23
3	Projektowanie bazy danych - modele	24
3.1	Wprowadzenie	24
3.2	Model Konceptualny	24

3.3	Model Logiczny	25
3.4	Model Fizyczny	25
3.5	Przykładowe rekordy	26
3.5.1	Tabela Specialization	26
3.5.2	Tabela Doctor	26
3.5.3	Tabela Patient	26
3.5.4	Tabela Visit	27
4	Analiza Bazy danych i optymalizacja zapytań	28
4.1	Analiza normalizacji	28
4.1.1	Model logiczny jest w 3NF:	28
4.2	Potencjalne problemy wydajnościowe	28
4.3	Strategie optymalizacji	28
4.4	Prezentacja skryptów wspomagających	29
4.5	Wnioski	30
5	Podsumowanie	31
5.1	Spis repozytoriów	31

WPROWADZENIE

Prowadzący: Piotr Czaja

Kurs: Bazy Danych 1

Student oddający pracę: Mateusz Brokos

Celem niniejszego raportu jest szczegółowe przedstawienie procesu projektowania, implementacji oraz analizy wydajności relacyjnej bazy danych wspierającej obsługę przychodni lekarskiej. Opracowana baza umożliwia rejestrację pacjentów, lekarzy i wizyt, zapewniając przejrzyste modele danych oraz możliwość generowania raportów i analiz statystycznych. W pracy uwzględniono aspekty normalizacji struktury tabel, optymalizacji zapytań oraz przykłady wykorzystania narzędzi wspomagających dokumentację kodu. Raport dokumentuje zarówno etap projektowy, jak i praktyczne aspekty realizacji rozwiązania.

Celem następnej sekcji jest pogłębienie wiedzy na temat baz danych przeprowadzając rozeznania literaturowe a następnie wyciągnięcie i utrwalenie najważniejszych informacji.

BADANIA LITERATUROWE

Poniżej zamieszczono dokumentacje poszczególnych przeglądów literatury:

2.1 Wydajność, skalowanie i replikacja

Autorzy

- Mateusz Brokos
- Szymon Błatkowski
- Maciej Gołębiowski

2.1.1 Wstęp

Celem niniejszej pracy jest omówienie kluczowych zagadnień związanych z wydajnością, skalowaniem oraz replikacją baz danych. Współczesne systemy informatyczne wymagają wysokiej dostępności i szybkiego przetwarzania danych, dlatego odpowiednie mechanizmy replikacji i optymalizacji wydajności odgrywają istotną rolę w zapewnieniu niezawodnego działania aplikacji. Praca przedstawia różne podejścia do replikacji danych, sposoby testowania wydajności sprzętu oraz techniki zarządzania zasobami i kontrolowania dostępu użytkowników. Omówiono również praktyczne rozwiązania stosowane w popularnych systemach baz danych, takich jak MySQL i PostgreSQL.

2.1.2 Buforowanie oraz zarządzanie połączeniami

Buforowanie i zarządzanie połączeniami to kluczowe mechanizmy zwiększające wydajność i stabilność systemu.

Buforowanie połączeń:

- Unieważnienie (Inwalidacja) bufora: Proces usuwania nieaktualnych danych z pamięci podręcznej, aby aplikacja zawsze korzystała ze świeżych informacji. Może być wykonywana automatycznie (np. przez wygasanie danych) lub ręcznie przez aplikację.
- Buforowanie wyników: Polega na przechowywaniu rezultatów złożonych zapytań w pamięci podręcznej, co pozwala uniknąć ich wielokrotnego wykonywania i poprawia wydajność systemu, zwłaszcza przy operacjach na wielu tabelach.
- Zapisywanie wyników zapytań: Wyniki często wykonywanych zapytań są przechowywane w cache, dzięki czemu aplikacja może je szybko odczytać, co zmniejsza obciążenie bazy danych i przyspiesza odpowiedź.

Zarządzanie połączeniami:

- Monitorowanie parametrów połączeń: Śledzenie wskaźników takich jak czas reakcji, błędy łączenia i ilość przesyłanych danych. Regularne monitorowanie pozwala szybko wykrywać i usuwać problemy, zwiększając stabilność i wydajność systemu.
- Zarządzanie grupami połączeń: Utrzymywanie zestawu aktywnych połączeń, które mogą być wielokrotnie wykorzystywane. Ogranicza to konieczność tworzenia nowych połączeń, co poprawia wydajność i oszczędza zasoby.
- Obsługa transakcji: Kontrola przebiegu transakcji w bazie danych w celu zapewnienia spójności i integralności danych. Wszystkie operacje w transakcji są realizowane jako jedna niepodzielna jednostka, co zapobiega konfliktom.

2.1.3 Wydajność

Wydajność bazy danych to kluczowy czynnik wpływający na skuteczne zarządzanie danymi i funkcjonowanie organizacji. W dobie cyfrowej transformacji optymalizacja działania baz stanowi istotny element strategii IT. W tym rozdziale omówiono sześć głównych wskaźników wydajności: czas odpowiedzi, przepustowość, współbieżność, wykorzystanie zasobów, problem zapytań N+1 oraz błędy w bazie danych. Regularne monitorowanie tych parametrów i odpowiednie reagowanie zapewnia stabilność systemu i wysoką efektywność pracy. Zaniedbanie ich kontroli grozi spadkiem wydajności, ryzykiem utraty danych i poważnymi awariami.

Klastry oraz indeksy

- Klaster w bazie danych to metoda organizacji, w której powiązane tabele są przechowywane na tym samym obszarze dysku. Dzięki relacjom za pomocą kluczy obcych dane znajdują się blisko siebie, co skraca czas dostępu i zwiększa wydajność wyszukiwania.
- Indeks w bazie danych to struktura przypominająca spis treści, która pozwala szybko lokalizować dane w tabeli bez konieczności jej pełnego przeszukiwania. Tworzenie indeksów na kolumnach znacząco przyspiesza operacje wyszukiwania i dostępu.

1. Współbieżność w bazach danych

Współbieżność w bazach danych oznacza zdolność systemu do jednoczesnego przetwarzania wielu operacji, co ma kluczowe znaczenie tam, gdzie wielu użytkowników korzysta z bazy w tym samym czasie. Poziom współbieżności mierzy się m.in. liczbą transakcji na sekundę (TPS) i zapytań na sekundę (QPS).

Na wysoką współbieżność wpływają:

- Poziomy izolacji transakcji, które równoważą spójność danych i możliwość równoległej pracy – wyższe poziomy izolacji zwiększają dokładność, ale mogą ograniczać współbieżność przez blokady.
- Mechanizmy blokad, które minimalizują konflikty między transakcjami i zapewniają płynne działanie systemu.
- Architektura systemu, zwłaszcza rozproszona, umożliwiającą rozłożenie obciążenia na wiele węzłów i poprawę skalowalności.

Do głównych wyzwań należą:

- Hotspoty danych, czyli miejsca często jednocześnie odczytywane lub modyfikowane, tworzące wąskie gardła.
- Zakleszczenia, gdy transakcje wzajemnie się blokują, uniemożliwiając zakończenie pracy.

- Głód zasobów, kiedy niektóre operacje monopolizują zasoby, ograniczając dostęp innym procesom i obniżając wydajność.

2. Przepustowość bazy danych

Przepustowość bazy danych to miara zdolności systemu do efektywnego przetwarzania określonej liczby operacji w jednostce czasu. Im wyższa, tym więcej zapytań lub transakcji baza obsłuży szybko i sprawnie.

Na przepustowość wpływają:

- Współbieżność: Skuteczne zarządzanie transakcjami i blokadami pozwala na równoczesne operacje bez konfliktów, co jest ważne przy dużym obciążeniu (np. w sklepach internetowych).
- Bazy NoSQL: Często stosują model ewentualnej spójności, umożliwiając szybsze zapisy bez oczekiwania na pełną synchronizację replik.
- Dystrybuowanie danych: Techniki takie jak sharding (NoSQL) czy partycjonowanie (SQL) rozkładają dane na różne serwery, zwiększając zdolność przetwarzania wielu operacji jednocześnie.

Podsumowując, odpowiednie zarządzanie współbieżnością, wybór architektury i rozproszenie danych to klucz do wysokiej przepustowości bazy danych.

3. Responsywność bazy danych

Czasy odpowiedzi bazy danych są kluczowe w środowiskach wymagających szybkich decyzji, np. w finansach czy sytuacjach kryzysowych.

Na czas reakcji bazy wpływają:

- Architektura bazy: dobrze zaprojektowane partycjonowanie, indeksowanie oraz bazy działające w pamięci operacyjnej znacząco przyspieszają dostęp do danych.
- Topologia oraz stan sieci: opóźnienia, przepustowość i stabilność sieci w systemach rozproszonych wpływają na szybkość przesyłu danych; optymalizacja i kompresja zmniejszają te opóźnienia.
- Balansowanie obciążeń oraz dostęp równoczesny: pooling połączeń, replikacja i równoważenie obciążeń pomagają utrzymać krótkie czasy odpowiedzi przy dużym ruchu.

Szybkie odpowiedzi podnoszą efektywność, satysfakcję użytkowników i konkurencyjność systemu bazodanowego.

4. Zapytania N+1

Problem zapytań typu N+1 to częsta nieefektywność w aplikacjach korzystających z ORM, polegająca na wykonywaniu wielu zapytań – jednego głównego i osobnego dla każdego powiązanego rekordu. Na przykład, pobranie 10 użytkowników i osobne zapytanie o profil dla każdego daje łącznie 11 zapytań.

Przyczyny to:

- Błędna konfiguracja ORM, szczególnie „leniwe ładowanie”, powodujące nadmiar zapytań.
- Nieoptymalne wzorce dostępu do danych, np. pobieranie danych w pętlach.
- Niewykorzystanie złączeń SQL (JOIN), które pozwalają na pobranie danych w jednym zapytaniu.

5. Błędy w bazach danych

Błędy wpływające na wydajność bazy danych to istotny wskaźnik kondycji systemu.

Najczęstsze typy błędów to:

- Błędy składni zapytań – wynikają z niepoprawnej składni SQL, powodując odrzucenie zapytania.
- Błędy połączenia – problemy z nawiązaniem połączenia, często przez awarie sieci, błędne konfiguracje lub awarie serwera.
- Błędy limitów zasobów – gdy system przekracza dostępne zasoby (dysk, CPU, pamięć), co może spowalniać lub zatrzymywać działanie.
- Naruszenia ograniczeń – próby wstawienia danych łamiących zasady integralności (np. duplikaty tam, gdzie wymagana jest unikalność).
- Błędy uprawnień i zabezpieczeń – brak odpowiednich praw dostępu skutkuje odmową operacji na danych.

Skuteczna identyfikacja i usuwanie tych błędów jest kluczowa dla stabilności i wydajności bazy danych.

6. Zużycie dostępnych zasobów

Zużycie zasobów w bazach danych to kluczowy czynnik wpływający na ich wydajność.

Najważniejsze zasoby to:

- CPU: Odpowiada za przetwarzanie zapytań i zarządzanie transakcjami. Nadmierne obciążenie może wskazywać na przeciążenie lub nieoptymalne zapytania.
- Operacje I/O na dysku: Odczyt i zapis danych. Wysoka liczba operacji może oznaczać słabe buforowanie; efektywne cache'owanie zmniejsza potrzebę częstego dostępu do dysku i eliminuje wąskie gardła.
- Pamięć RAM: służy do przechowywania często używanych danych i buforów. Jej niedobór lub złe zarządzanie powoduje korzystanie z wolniejszej pamięci dyskowej, co obniża wydajność.

Dobre zarządzanie CPU, pamięcią i operacjami dyskowymi jest niezbędne dla utrzymania wysokiej wydajności i stabilności systemu bazodanowego.

Prostota rozbudowy:

Bazy danych SQL typu scale-out umożliwiają liniową skalowalność przez dodawanie nowych węzłów do klastra bez przestojów i zmian w aplikacji czy sprzęcie. Każdy węzeł aktywnie przetwarza transakcje, a logika bazy jest przenoszona do tych węzłów, co ogranicza transfer danych w sieci i redukuje ruch. Tylko jeden węzeł obsługuje zapisy dla danego fragmentu danych, eliminując rywalizację o zasoby, co poprawia wydajność w porównaniu do tradycyjnych baz, gdzie blokady danych spowalniają system przy wielu operacjach jednocześnie.

Analityka czasu rzeczywistego:

Analityka czasu rzeczywistego w Big Data umożliwia natychmiastową analizę danych, dając firmom przewagę konkurencyjną. Skalowalne bazy SQL pozwalają na szybkie przetwarzanie danych operacyjnych dzięki technikom działającym w pamięci operacyjnej i wykorzystującym szybkie dyski SSD, bez potrzeby stosowania skomplikowanych rozwiązań. Przykłady Google (baza F1 SQL w Adwords)

i Facebooka pokazują, że relacyjne bazy danych są efektywne zarówno w OLTP, jak i OLAP, a integracja SQL z ekosystemem Hadoop zwiększa możliwości analityczne przy jednoczesnym ograniczeniu zapotrzebowania na specjalistów.

Dostępność w chmurze:

Organizacje wymagają nieprzerwanej pracy aplikacji produkcyjnych, co zapewnia ciągłość procesów biznesowych. W przypadku awarii chmury szybkie przywrócenie bazy danych bez utraty danych jest kluczowe. Skalowalne bazy SQL realizują to poprzez mechanizmy wysokiej dostępności, które opierają się na replikacji wielu kopii danych, minimalizując ryzyko ich utraty.

Unikanie wąskich gardeł:

W skalowalnych bazach danych SQL rozwiązano problem logu transakcyjnego, który w tradycyjnych systemach często stanowił wąskie gardło wydajności. W klasycznych rozwiązaniach wszystkie rekordy muszą być najpierw zapisane w logu transakcyjnym przed zakończeniem zapytania. Niewłaściwa konfiguracja lub awarie mogą powodować nadmierne rozrosty logu, czasem przekraczające rozmiar samej bazy, co skutkuje znacznym spowolnieniem operacji zapisu, nawet przy użyciu szybkich dysków SSD.

2.1.4 Skalowanie

Bazy danych SQL nie są tak kosztowne w rozbudowie, jak się często uważa, ponieważ oferują możliwość skalowania poziomego. Ta cecha jest szczególnie cenna w analizie danych biznesowych, gdzie rośnie potrzeba przetwarzania danych klientów z wielu źródeł w czasie rzeczywistym. Obok tradycyjnych rozwiązań dostępne są również bazy NoSQL, NewSQL oraz platformy oparte na Hadoop, które odpowiadają na różne wyzwania związane z przetwarzaniem dużych ilości danych. Skalowanie poziome z optymalnym balansem pomiędzy pamięcią RAM a pamięcią flash pozwala osiągnąć wysoką wydajność. Przykłady nowoczesnych skalowalnych baz SQL, takich jak InfiniSQL, ClustrixDB czy F1, potwierdzają, że tradycyjne bazy SQL mogą efektywnie skalować się wszcz.

2.1.5 Replikacja

Replikacja danych to proces kopiowania informacji między różnymi serwerami baz danych, który przynosi wiele korzyści: - Zwiększenie skalowalności – obciążenie systemu jest rozdzielane między wiele serwerów; zapisy i aktualizacje odbywają się na jednym serwerze, natomiast odczyty i wyszukiwania na innych, co poprawia wydajność. - Poprawa bezpieczeństwa – tworzenie kopii bazy produkcyjnej pozwala chronić dane przed awariami sprzętu, choć nie zabezpiecza przed błędnymi operacjami wykonywanymi na bazie (np. DROP TABLE). - Zapewnienie separacji środowisk – kopia bazy może być udostępniona zespołom programistycznym i testerskim, umożliwiając pracę na izolowanym środowisku bez ryzyka wpływu na bazę produkcyjną. - Ułatwienie analizy danych – obciążające analizy i obliczenia mogą być wykonywane na oddzielnym serwerze, dzięki czemu nie obciążają głównej bazy danych i nie wpływają na jej wydajność.

Mechanizmy replikacji

Replikacja w bazach danych polega na kopiowaniu i synchronizowaniu danych oraz obiektów z serwera głównego (master) na serwer zapasowy (slave), aby zapewnić spójność i wysoką dostępność danych.

Mechanizm replikacji MySQL działa w następujący sposób: - Serwer główny zapisuje wszystkie zmiany w plikach binarnych (bin-logach), które zawierają instrukcje wykonane na masterze. - Specjalny wątek na masterze przesyła bin-logi do serwerów slave. - Wątek SQL, który odczytuje relay-logi i wykonuje zapisane w nich zapytania, aby odtworzyć zmiany w lokalnej bazie. - Wątek I/O, który odbiera bin-logi i zapisuje je do relay-logów (tymczasowych plików na slave). Podsumowując, replikacja w MySQL

polega na automatycznym przesyłaniu i odtwarzaniu zmian, dzięki czemu baza na serwerze zapasowym jest na bieżąco synchronizowana z bazą główną.

Rodzaje mechanizmów replikacji

- Replikacja oparta na zapisie (Write-Ahead Logging): Ten typ replikacji jest często wykorzystywany w systemach takich jak PostgreSQL. Polega na tym, że zmiany w transakcjach są najpierw zapisywane w dzienniku zapisu, a następnie jego zawartość jest kopiowana na serwery repliki.
- Replikacja oparta na zrzutach (Snapshot-Based Replication): W niektórych systemach stosuje się okresowe tworzenie pełnych zrzutów bazy danych, które są przesyłane do serwerów repliki.
- Replikacja oparta na transakcjach (Transaction-Based Replication): W tym modelu każda transakcja jest przekazywana i odtwarzana na serwerach repliki, co sprawdza się w systemach wymagających silnej spójności.
- Replikacja asynchroniczna i synchroniczna: W replikacji asynchronicznej dane najpierw trafiają do głównej bazy, a potem na repliki. W replikacji synchronicznej zapisy są wykonywane jednocześnie na serwerze głównym i replikach.
- Replikacja dwukierunkowa (Bi-Directional Replication): Pozwala na wprowadzanie zmian na dowolnym z serwerów repliki, które są synchronizowane z pozostałymi, co jest szczególnie użyteczne w systemach o wysokiej dostępności.

PostgreSQL oferuje różne metody replikacji, w tym opartą na zapisie (WAL), asynchroniczną, synchroniczną oraz replikację logiczną. Mechanizm WAL zapewnia bezpieczeństwo danych przez zapisywanie wszystkich zmian w dzienniku przed ich zastosowaniem i przesyłanie go na repliki. W trybie asynchronicznym dane trafiają najpierw na serwer główny, a potem na repliki, natomiast w trybie synchronicznym zapisy są realizowane jednocześnie. Dodatkowo, replikacja logiczna umożliwia kopiowanie wybranych tabel lub baz, co jest przydatne w przypadku bardzo dużych zbiorów danych.

Zalety i Wady replikacji

Zalety:

- Zwiększenie wydajności i dostępności: Replikacja pozwala rozłożyć obciążenie zapytań na wiele serwerów, co poprawia wydajność systemu. Użytkownicy mogą kierować zapytania do najbliższych serwerów repliki, skracając czas odpowiedzi. W przypadku awarii jednego serwera pozostałe repliki kontynuują obsługę zapytań, zapewniając wysoką dostępność.
- Ochrona danych: Replikacja wspiera tworzenie kopii zapasowych i odzyskiwanie danych. W razie awarii głównej bazy replika może służyć jako źródło do odtworzenia informacji.
- Rozproszenie danych geograficzne: Umożliwia przenoszenie danych do różnych lokalizacji. Międzynarodowa firma może replikować dane między oddziałami, co pozwala lokalnym użytkownikom na szybki dostęp.
- Wsparcie analizy i raportowania: Dane z replik mogą być wykorzystywane do analiz i raportów, co odciąża główną bazę danych i utrzymuje jej wysoką wydajność.

Wady:

- Replikacja nie gwarantuje, że po wykonaniu operacji dane na serwerze głównym zostaną w pełni odzwierciedlone na serwerze zapasowym.
- Mechanizm nie chroni przed skutkami działań, takich jak przypadkowe usunięcie tabeli (DROP TABLE).

2.1.6 Kontrola dostępu i limity systemowe

Limity systemowe w zarządzaniu bazami danych określają maksymalną ilość zasobów, które system jest w stanie obsłużyć. Są one ustalane przez system zarządzania bazą danych (DBMS) i zależą od zasobów sprzętowych oraz konfiguracji. Na przykład w Azure SQL Database limity zasobów różnią się w zależności od wybranego poziomu cenowego. W MySQL maksymalny rozmiar tabeli jest zwykle ograniczony przez parametry systemu operacyjnego dotyczące wielkości plików.

Kontrola dostępu użytkowników w DBMS to mechanizm umożliwiający lub blokujący dostęp do danych. Składa się z dwóch elementów: uwierzytelniania, czyli potwierdzania tożsamości użytkownika, oraz autoryzacji, czyli ustalania jego uprawnień. Wyróżnia się modele takie jak Kontrola Dostępu Uzależniona (DAC), Obowiązkowa (MAC), oparta na Rolach (RBAC) czy na Atrybutach (ABAC).

PostgreSQL oferuje narzędzia do zarządzania limitami systemowymi i kontrolą dostępu. Administratorzy mogą ustawiać parametry takie jak maksymalna liczba połączeń, limity pamięci, maksymalny rozmiar pliku danych czy wielkość tabeli. W zakresie kontroli dostępu PostgreSQL zapewnia mechanizmy uwierzytelniania i autoryzacji. Administratorzy mogą tworzyć role i nadawać uprawnienia dotyczące baz danych, schematów, tabel i kolumn. PostgreSQL obsługuje uwierzytelnianie oparte na hasłach i certyfikatach SSL, umożliwiając skuteczne zarządzanie bezpieczeństwem i poufnością danych.

2.1.7 Testowanie wydajności sprzętu na poziomie OS

Testy wydajności kluczowych komponentów sprzętowych na poziomie systemu operacyjnego są niezbędne do optymalizacji działania baz danych. Obejmują oceny pamięci RAM, procesora (CPU) oraz dysków twardych (HDD) i SSD — elementów mających największy wpływ na szybkość i efektywność systemu. Analiza wyników pomaga wskazać elementy wymagające modernizacji lub optymalizacji, co pozwala podnieść ogólną wydajność systemu bazodanowego, niezależnie od używanego oprogramowania.

Testy pamięci RAM pozwalają zmierzyć jej szybkość i stabilność, co przekłada się na wydajność bazy danych. W tym celu często stosuje się narzędzia takie jak MemTest86.

Testy procesora oceniają jego moc obliczeniową i zdolność do przetwarzania zapytań. Popularnym programem jest Cinebench R23.

Testy dysków sprawdzają szybkość operacji odczytu i zapisu, co jest kluczowe, ponieważ baza danych przechowuje dane na nośnikach dyskowych. Do pomiarów wykorzystuje się narzędzia takie jak CrystalDiskMark 8 czy Acronis Drive Monitor.

2.1.8 Podsumowanie

W pracy przedstawiono kluczowe zagadnienia związane z zarządzaniem bazami danych, w tym rodzaje replikacji, metody kontroli dostępu użytkowników, limity systemowe oraz znaczenie testów wydajności komponentów sprzętowych. Omówiono zalety i wady replikacji, takie jak zwiększenie dostępności czy ryzyko niespójności danych. Scharakteryzowano mechanizmy uwierzytelniania i autoryzacji, które zapewniają bezpieczeństwo informacji, oraz wskazano, jak limity zasobów wpływają na działanie systemu. Zwrócono także uwagę na rolę testów pamięci RAM, procesora i dysków w optymalizacji wydajności środowiska bazodanowego. Całość podkreśla znaczenie świadomego projektowania i utrzymywania infrastruktury baz danych w celu zapewnienia jej niezawodności, bezpieczeństwa i wysokiej efektywności pracy.

2.1.9 Bibliografia

- [1] PostgreSQL Documentation – Performance Tips <https://www.postgresql.org/docs/current/performance-tips.html>
- [2] SQLite Documentation – Query Optimizer Overview <https://sqlite.org/optoverview.html>
- [3] F. Hecht, Scaling Database Systems <https://www.cockroachlabs.com/docs/stable/scaling-your-database.html>
- [4] DigitalOcean, How To Optimize Queries and Tables in PostgreSQL <https://www.digitalocean.com/community/tutorials/how-to-optimize-queries-and-tables-in-postgresql>
- [5] PostgreSQL Documentation – High Availability, Load Balancing, and Replication <https://www.postgresql.org/docs/current/different-replication-solutions.html>
- [6] SQLite Documentation – How Indexes Work <https://www.sqlite.org/queryplanner.html>
- [7] Redgate, The Importance of Database Performance Testing <https://www.red-gate.com/simple-talk/sql/performance/the-importance-of-database-performance-testing/>
- [8] Materiały kursowe przedmiotu „Bazy Danych”, Politechnika Wrocławska, Piotr Czaja.

2.2 Sprzęt dla baz danych

2.2.1 Wstęp

Systemy zarządzania bazami danych (DBMS) są fundamentem współczesnych aplikacji i usług – od rozbudowanych systemów transakcyjnych, przez aplikacje internetowe, aż po urządzenia mobilne czy systemy wbudowane. W zależności od zastosowania i skali projektu, wybór odpowiedniego silnika bazodanowego oraz towarzyszącej mu infrastruktury sprzętowej ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia wydajności, stabilności i niezawodności systemu

2.2.2 Sprzęt dla bazy danych PostgreSQL

PostgreSQL to potężny system RDBMS, ceniony za swoją skalowalność, wsparcie dla zaawansowanych zapytań i dużą elastyczność. Jego efektywne działanie zależy w dużej mierze od odpowiednio dobranej infrastruktury sprzętowej.

Procesor

PostgreSQL obsługuje wiele wątków, jednak pojedyncze zapytania zazwyczaj są wykonywane jednordzeniowo. Z tego względu optymalny procesor powinien cechować się zarówno wysokim taktowaniem jak i odpowiednią liczbą rdzeni do równoczesnej obsługi wielu zapytań. W środowiskach produkcyjnych najczęściej wykorzystuje się procesory serwerowe takie jak Intel Xeon czy AMD EPYC, które oferują zarówno wydajność, jak i niezawodność.

Pamięć operacyjna

RAM odgrywa istotną rolę w przetwarzaniu danych, co znacząco wpływa na wydajność operacji. PostgreSQL efektywnie wykorzystuje dostępne zasoby pamięci do cache'owania, dlatego im więcej pamięci RAM tym lepiej. W praktyce, minimalne pojemności dla mniejszych baz to około 16–32 GB, natomiast w środowiskach produkcyjnych i analitycznych często stosuje się od 64 GB do nawet kilkuset.

Przestrzeń dyskowa

Dyski twarde to krytyczny element wpływający na szybkość działania bazy. Zdecydowanie zaleca się korzystanie z dysków SSD (najlepiej NVMe), które zapewniają wysoką przepustowość i niskie opóźnienia. Warto zastosować konfigurację RAID 10, która łączy szybkość z redundancją.

Sieć internetowa

W przypadku PostgreSQL działającego w klastrach, środowiskach chmurowych lub przy replikacji danych, wydajne połączenie sieciowe ma kluczowe znaczenie. Standardem są interfejsy 1 Gb/s, lecz w dużych bazach danych stosuje się nawet 10 Gb/s i więcej. Liczy się nie tylko przepustowość, ale też niskie opóźnienia i niezawodność.

Zasilanie

Niezawodność zasilania to jeden z filarów bezpieczeństwa danych. Zaleca się stosowanie zasilaczy redundantnych oraz zasilania awaryjnego UPS, które umożliwia bezpieczne wyłączenie systemu w przypadku awarii. Można użyć własnych generatorów prądu.

Chłodzenie

Intensywna praca serwera PostgreSQL generuje duże ilości ciepła. Wydajne chłodzenie powietrzne, a często nawet cieczowe jest potrzebne by utrzymać stabilność systemu i przedłużyć żywotność komponentów. W profesjonalnych serwerowniach stosuje się zaawansowane systemy klimatyzacji i kontroli termicznej.

2.2.3 Sprzęt dla bazy danych SQLite

SQLite to lekki, samodzielny silnik bazodanowy, nie wymagający uruchamiania oddzielnego serwera. Znajduje zastosowanie m.in. w aplikacjach mobilnych, przeglądarkach internetowych, systemach IoT czy oprogramowaniu wbudowanym.

Procesor

SQLite działa lokalnie na urządzeniu użytkownika. Dla prostych operacji wystarczy procesor z jednym, albo dwoma rdzeniami. W bardziej wymagających zastosowaniach (np. filtrowanie dużych zbiorów danych) przyda się szybszy CPU. Wielowątkowość nie daje istotnych korzyści.

Pamięć operacyjna

SQLite potrzebuje niewielkiej ilości pamięci RAM w wielu przypadkach wystarczy 256MB do 1GB. Jednak dla komfortowej pracy z większymi zbiorami danych warto zapewnić nieco więcej pamięci, czyli 2 GB lub więcej, szczególnie w aplikacjach desktopowych lub mobilnych.

Przestrzeń dyskowa

Dane w SQLite zapisywane są w jednym pliku. Wydajność operacji zapisu/odczytu zależy od nośnika. Dyski SSD lub szybkie karty pamięci są preferowane. W przypadku urządzeń wbudowanych, kluczowe znaczenie ma trwałość nośnika, zwłaszcza przy częstym zapisie danych.

Sieć internetowa

SQLite nie wymaga połączeń sieciowych – działa lokalnie. W sytuacjach, gdzie dane są synchronizowane z serwerem lub przenoszone przez sieć (np. w aplikacjach mobilnych), znaczenie ma jakość połączenia (Wi-Fi, LTE), choć wpływa to bardziej na komfort użytkowania aplikacji niż na samą bazę.

Zasilanie

W systemach mobilnych i IoT efektywne zarządzanie energią jest kluczowe. Aplikacje powinny ograniczać zbędne operacje odczytu i zapisu, by niepotrzebnie nie obciążać procesora i nie zużywać baterii. W zastosowaniach stacjonarnych problem ten zazwyczaj nie występuje.

Chłodzenie

SQLite nie generuje dużego obciążenia cieplnego. W większości przypadków wystarczy pasywne chłodzenie w zamkniętych obudowach, lecz warto zadbać o minimalny przepływ powietrza.

2.2.4 Podsumowanie

Zarówno PostgreSQL, jak i SQLite pełnią istotne role w ekosystemie baz danych, lecz ich wymagania sprzętowe są diametralnie różne. PostgreSQL, jako system serwerowy, wymaga zaawansowanego i wydajnego sprzętu: mocnych procesorów, dużej ilości RAM, szybkich dysków, niezawodnej sieci, zasilania i chłodzenia. Z kolei SQLite działa doskonale na skromniejszych zasobach, stawiając na lekkość i prostotę implementacyjną. Dostosowanie sprzętu do konkretnego silnika DBMS i charakterystyki aplikacji pozwala nie tylko na osiągnięcie optymalnej wydajności, ale też gwarantuje stabilność i bezpieczeństwo działania całego systemu.

2.3 Sprawozdanie: Konfiguracja i Zarządzanie Bazą Danych

Authors

- Piotr Domagała
- Piotr Kotuła
- Dawid Pasikowski

2.3.1 1. Konfiguracja bazy danych

Wprowadzenie do tematu konfiguracji bazy danych obejmuje podstawowe informacje na temat zarządzania i dostosowywania ustawień baz danych w systemach informatycznych. Konfiguracja ta jest kluczowa dla zapewnienia bezpieczeństwa, wydajności oraz stabilności działania aplikacji korzystających z bazy danych. Obejmuje m.in. określenie parametrów połączenia, zarządzanie użytkownikami, uprawnieniami oraz optymalizację działania systemu bazodanowego.

2.3.2 2. Lokalizacja i struktura katalogów

Każda baza danych przechowuje swoje pliki w określonych lokalizacjach systemowych, zależnie od używanego silnika. Przykładowe lokalizacje:

- **PostgreSQL:** /var/lib/pgsql/data
- **MySQL:** /var/lib/mysql
- **SQL Server:** C:\Program Files\Microsoft SQL Server

Struktura katalogów obejmuje katalog główny bazy danych oraz podkatalogi na pliki danych, logi, kopie zapasowe i pliki konfiguracyjne.

Przykład: W dużych środowiskach produkcyjnych często stosuje się osobne dyski do przechowywania plików danych i logów transakcyjnych. Takie rozwiązanie pozwala na zwiększenie wydajności operacji zapisu oraz minimalizowanie ryzyka utraty danych.

Dobra praktyka: Zaleca się, aby katalogi z danymi i logami były regularnie monitorowane pod kątem dostępnego miejsca na dysku. Przepełnienie któregoś z nich może doprowadzić do zatrzymania pracy bazy danych.

2.3.3 3. Katalog danych

Jest to miejsce, gdzie fizycznie przechowywane są wszystkie pliki związane z bazą danych, takie jak:

- Pliki tabel i indeksów
- Dzienniki transakcji
- Pliki tymczasowe

Przykładowo: W PostgreSQL katalog danych to `/var/lib/pgsql/data`, gdzie znajdują się zarówno pliki z danymi, jak i główny plik konfiguracyjny `postgresql.conf`.

Wskazówka: Dostęp do katalogu danych powinien być ograniczony tylko do uprawnionych użytkowników systemu, co zwiększa bezpieczeństwo i zapobiega przypadkowym lub celowym modyfikacjom plików bazy.

2.3.4 4. Podział konfiguracji na podpliki

Konfiguracja systemu bazodanowego może być rozbita na kilka mniejszych, wyspecjalizowanych plików, np.:

- `postgresql.conf` – główne ustawienia serwera
- `pg_hba.conf` – reguły autoryzacji i dostępu
- `pg_ident.conf` – mapowanie użytkowników systemowych na użytkowników PostgreSQL

Przykład: Jeśli administrator chce zmienić jedynie sposób autoryzacji użytkowników, edytuje tylko plik `pg_hba.conf`, bez ryzyka wprowadzenia niezamierzonych zmian w innych częściach konfiguracji.

Dobra praktyka: Rozdzielenie konfiguracji na podpliki ułatwia zarządzanie, pozwala szybciej lokalizować błędy i minimalizuje ryzyko konfliktów podczas aktualizacji lub wdrażania zmian.

2.3.5 5. Katalog Konfiguracyjny

To miejsce przechowywania wszystkich plików konfiguracyjnych bazy danych, takich jak główny plik konfiguracyjny, pliki z ustawieniami użytkowników, uprawnień czy harmonogramów zadań.

Typowe lokalizacje to:

- `/etc` (np. `my.cnf` dla MySQL)
- Katalog danych bazy (np. `/var/lib/pgsql/data` dla PostgreSQL)

Przykład: W przypadku awarii systemu administrator może szybko przywrócić działanie bazy, kopiując wcześniej zapisane pliki konfiguracyjne z katalogu konfiguracyjnego.

Wskazówka: Regularne wykonywanie kopii zapasowych katalogu konfiguracyjnego jest kluczowe – utrata tych plików może uniemożliwić uruchomienie bazy danych lub spowodować utratę ważnych ustawień systemowych.

2.3.6 6. Katalog logów i struktura katalogów w PostgreSQL

Katalog logów PostgreSQL zapisuje logi w różnych lokalizacjach, zależnie od systemu operacyjnego:

- Na Debianie/Ubuntu: `/var/log/postgresql`
- Na Red Hat/CentOS: `/var/lib/pgsql/<wersja>/data/pg_log`

> Uwaga: Aby zapisywać logi do pliku, należy upewnić się, że opcja `logging_collector` jest włączona w pliku `postgresql.conf`.

Struktura katalogów PostgreSQL:

```
base/           # dane użytkownika - jedna podkatalog dla każdej bazy danych
global/         # dane wspólne dla wszystkich baz (np. użytkownicy)
pg_wal/         # pliki WAL (Write-Ahead Logging)
pg_stat/        # statystyki działania serwera
pg_log/         # logi (jeśli skonfigurowane)
pg_tblspc/      # dowiązania do tablespace'ów
pg_twophase/    # dane dla transakcji dwufazowych
postgresql.conf # główny plik konfiguracyjny
pg_hba.conf     # kontrola dostępu
pg_ident.conf   # mapowanie użytkowników systemowych na bazodanowych
```

2.3.7 7. Przechowywanie i lokalizacja plików konfiguracyjnych

Główne pliki konfiguracyjne:

- `postgresql.conf` – konfiguracja instancji PostgreSQL (parametry wydajności, logowania, lokalizacji itd.)
- `pg_hba.conf` – kontrola dostępu (adresy IP, użytkownicy, metody autoryzacji)
- `pg_ident.conf` – mapowanie użytkowników systemowych na użytkowników bazodanowych

2.3.8 8. Podstawowe parametry konfiguracyjne

Słuchanie połączeń:

```
listen_addresses = 'localhost'
port = 5432
```

Pamięć i wydajność:

```
shared_buffers = 512MB      # pamięć współdzielona
work_mem = 4MB              # pamięć na operacje sortowania/złączeń
maintenance_work_mem = 64MB # dla operacji VACUUM, CREATE INDEX
```

Autovacuum:

```
autovacuum = on
autovacuum_naptime = 1min
```


Konfiguracja pliku `pg_hba.conf`:

#	TYPE	DATABASE	USER	ADDRESS	METHOD
	local	all	all	md5	
	host	all	all	192.168.0.0/24	md5

Konfiguracja pliku `pg_ident.conf`:

#	MAPNAME	SYSTEM-USERNAME	PG-USERNAME
	local_users	ubuntu	postgres
	local_users	jan_kowalski	janek_db

Można użyć tej mapy w pliku `pg_hba.conf`:

local	all	all	peer	map=local_users
-------	-----	-----	------	-----------------

2.3.9 9. Wstęp teoretyczny

Systemy zarządzania bazą danych (DBMS – *Database Management System*) umożliwiają tworzenie, modyfikowanie i zarządzanie danymi. Ułatwiają organizację danych, zapewniają integralność, bezpieczeństwo oraz możliwość jednoczesnego dostępu wielu użytkowników.

9.1 Klasyfikacja systemów zarządzania bazą danych

Systemy DBMS można klasyfikować według:

- **Architektura działania:** - *Klient-serwer* – system działa jako niezależna usługa (np. PostgreSQL). - *Osadzony (embedded)* – baza danych jest integralną częścią aplikacji (np. SQLite).
- **Rodzaj danych i funkcjonalność:** - *Relacyjne (RDBMS)* – oparte na tabelach, kluczach i SQL. - *Nierelacyjne (NoSQL)* – oparte na dokumentach, modelu klucz-wartość lub grafach.

Oba systemy – **SQLite** oraz **PostgreSQL** – należą do relacyjnych baz danych, lecz różnią się architekturą, wydajnością, konfiguracją i przeznaczeniem.

9.2 SQLite

SQLite to lekka, bezserwerowa baza danych typu embedded, gdzie cała baza znajduje się w jednym pliku. Dzięki temu jest bardzo wygodna przy tworzeniu aplikacji lokalnych, mobilnych oraz projektów prototypowych.

Cechy SQLite:

- Brak osobnego procesu serwera – baza działa w kontekście aplikacji.
- Niskie wymagania systemowe – brak potrzeby instalacji i konfiguracji.
- Baza przechowywana jako pojedynczy plik (*.sqlite* lub *.db*).
- Pełna obsługa SQL (z pewnymi ograniczeniami) – wspiera standard SQL-92.
- Ograniczona skalowalność przy wielu użytkownikach.

Zastosowanie:

- Aplikacje desktopowe (np. Firefox, VS Code).
- Aplikacje mobilne (Android, iOS).

- Małe i średnie systemy bazodanowe.

9.3 PostgreSQL

PostgreSQL to zaawansowany system relacyjnej bazy danych typu klient-serwer, rozwijany jako projekt open-source. Zapewnia pełne wsparcie dla SQL oraz liczne rozszerzenia (np. typy przestrzenne, JSON).

Cechy PostgreSQL:

- Architektura klient-serwer – działa jako oddzielny proces.
- Wysoka skalowalność i niezawodność – obsługuje wielu użytkowników, złożone zapytania, replikację.
- Obsługa transakcji, MVCC, indeksowania oraz zarządzania uprawnieniami.
- Rozszerzalność – możliwość definiowania własnych typów danych, funkcji i procedur.

Konfiguracja: Plikami konfiguracyjnymi są:

- `postgresql.conf` – ustawienia ogólne (port, ścieżki, pamięć, logi).
- `pg_hba.conf` – reguły autoryzacji.
- `pg_ident.conf` – mapowanie użytkowników systemowych na bazodanowych.

Zastosowanie:

- Systemy biznesowe, bankowe, analityczne.
- Aplikacje webowe i serwery aplikacyjne.
- Środowiska o wysokich wymaganiach bezpieczeństwa i kontroli dostępu.

9.4 Cel użycia obu systemów

W ramach zajęć wykorzystano zarówno **SQLite** (dla szybkiego startu i analizy zapytań bez instalacji serwera), jak i **PostgreSQL** (dla nauki konfiguracji, zarządzania użytkownikami, uprawnieniami oraz obsługi złożonych operacji).

2.3.10 10. Zarządzanie konfiguracją w PostgreSQL

PostgreSQL oferuje rozbudowany i elastyczny mechanizm konfiguracji, umożliwiający precyzyjne dostosowanie działania bazy danych do potrzeb użytkownika oraz środowiska (lokalnego, deweloperskiego, testowego czy produkcyjnego).

10.1 Pliki konfiguracyjne

Główne pliki konfiguracyjne PostgreSQL:

- **postgresql.conf** – ustawienia dotyczące pamięci, sieci, logowania, autovacuum, planowania zapytań.
- **pg_hba.conf** – definiuje metody uwierzytelniania i dostęp z określonych adresów.
- **pg_ident.conf** – mapowanie nazw użytkowników systemowych na użytkowników PostgreSQL.

Pliki te zazwyczaj znajdują się w katalogu danych (np. `/var/lib/postgresql/15/main/` lub `/etc/postgresql/15/main/`).

10.2 Przykładowe kluczowe parametry postgresql.conf

Parametr	Opis
shared_buffers	Ilość pamięci RAM przeznaczona na bufor danych (rekomendacja: 25–40% RAM).
work_mem	Pamięć dla pojedynczej operacji zapytania (np. sortowania).
maintenance_work_mem	Pamięć dla operacji administracyjnych (np. VACUUM, CREATE INDEX).
effective_cache_size	Szacunkowa ilość pamięci dostępnej na cache systemu operacyjnego.
max_connections	Maksymalna liczba jednoczesnych połączeń z bazą danych.
log_directory	Katalog, w którym zapisywane są logi PostgreSQL.
autovacuum	Włącza lub wyłącza automatyczne odświeżanie nieużywanych wierszy.

10.3 Sposoby zmiany konfiguracji

1. Edycja pliku postgresql.conf

Zmiany są trwałe, ale wymagają restartu serwera (w niektórych przypadkach wystarczy reload).

Przykład:

```
shared_buffers = 512MB
work_mem = 64MB
```

2. Dynamiczna zmiana poprzez SQL

Przykład:

```
ALTER SYSTEM SET work_mem = '64MB';
SELECT pg_reload_conf(); # ładowanie zmian bez restartu
```

3. Tymczasowa zmiana dla jednej sesji

Przykład:

```
SET work_mem = '128MB';
```

10.4 Sprawdzanie konfiguracji

- Aby sprawdzić aktualną wartość parametru:

```
SHOW work_mem;
```

- Pobranie szczegółowych informacji:

```
SELECT name, setting, unit, context, source
FROM pg_settings
WHERE name = 'work_mem';
```

- Wylistowanie parametrów wymagających restartu serwera:

```
SELECT name FROM pg_settings WHERE context = 'postmaster';
```

10.5 Narzędzia pomocnicze

- **pg_ctl** – narzędzie do zarządzania serwerem (start/stop/reload).
- **psql** – klient terminalowy PostgreSQL do wykonywania zapytań oraz operacji administracyjnych.
- **pgAdmin** – graficzne narzędzie do zarządzania bazą PostgreSQL (umożliwia edycję konfiguracji przez GUI).

10.6 Kontrola dostępu i mechanizmy uwierzytelniania

Konfiguracja umożliwia określenie, z jakich adresów i w jaki sposób można łączyć się z bazą:

- **Dostęp lokalny (localhost)** – połączenia z tej samej maszyny.
- **Dostęp z podsieci** – administrator może wskazać konkretne podsieci IP (np. 192.168.0.0/24).
- **Mechanizmy uwierzytelniania** – np. md5, scram-sha-256, peer (weryfikacja użytkownika systemowego) czy trust.

Ważne, aby mechanizm peer był odpowiednio skonfigurowany, gdyż umożliwia automatyczną autoryzację, jeśli nazwa użytkownika systemowego i bazy zgadza się.

2.3.11 11. Planowanie

Planowanie w kontekście PostgreSQL oznacza optymalizację wykonania zapytań oraz efektywne zarządzanie zasobami.

11.1 Co to jest planowanie zapytań?

Proces planowania zapytań obejmuje:

- Analizę składni i struktury zapytania SQL.
- Przegląd dostępnych statystyk dotyczących tabel, indeksów i danych.
- Dobór sposobu dostępu do danych (pełny skan, indeks, join, sortowanie).
- Tworzenie planu wykonania, czyli sekwencji operacji potrzebnych do uzyskania wyniku.

Administrator może również kontrolować częstotliwość aktualizacji statystyk (np. `default_statistics_target`, `autovacuum`).

11.2 Mechanizm planowania w PostgreSQL

PostgreSQL wykorzystuje kosztowy optymalizator; przy użyciu statystyk (liczby wierszy, rozkładu danych) szacuje „koszt” różnych metod wykonania zapytania, wybierając tę, która jest najtańsza pod względem czasu i zasobów.

11.3 Statystyki i ich aktualizacja

- Statystyki są tworzone przy pomocy polecenia `ANALYZE` – zbiera dane o rozkładzie wartości kolumn.
- Mechanizm `autovacuum` odświeża statystyki automatycznie.

Przykład:

```
ANALYZE [nazwa_tabeli];
```

W systemach o dużym obciążeniu planowanie uwzględnia również równoległość (parallel query).

11.4 Typy planów wykonania

Przykładowe typy planów wykonania:

- **Seq Scan** – pełny skan tabeli (gdy indeksy są niedostępne lub nieefektywne).
- **Index Scan** – wykorzystanie indeksu.
- **Bitmap Index Scan** – łączenie efektywności indeksów ze skanem sekwencyjnym.
- **Nested Loop Join** – efektywny join dla małych zbiorów.
- **Hash Join** – buduje tablicę hash dla dużych zbiorów.
- **Merge Join** – stosowany, gdy dane są posortowane.

11.5 Jak sprawdzić plan zapytania?

Aby zobaczyć plan wybrany przez PostgreSQL, można użyć:

```
EXPLAIN ANALYZE SELECT * FROM tabela WHERE kolumna = 'wartość';
```

- **EXPLAIN** – wyświetla plan bez wykonania zapytania.
- **ANALYZE** – wykonuje zapytanie i podaje rzeczywiste czasy wykonania.

Przykładowy wynik:

```
Index Scan using idx_kolumna on tabela (cost=0.29..8.56 rows=3 width=244)
Index Cond: (kolumna = 'wartość'::text)
```

11.6 Parametry planowania i optymalizacji

W pliku `postgresql.conf` można konfigurować m.in.:

- `random_page_cost` – koszt odczytu strony z dysku SSD/HDD.
- `cpu_tuple_cost` – koszt przetwarzania pojedynczego wiersza.
- `enable_seqscan`, `enable_indexscan`, `enable_bitmapscan` – włączanie/wyłączanie konkretnych typów skanów.

Dostosowanie tych parametrów pozwala zoptymalizować planowanie zgodnie ze specyfiką sprzętu i obciążenia.

2.3.12 12. Tabele – rozmiar, planowanie i monitorowanie

12.1 Rozmiar tabeli

Rozmiar tabeli w PostgreSQL obejmuje dane (wiersze), strukturę, indeksy, dane TOAST oraz pliki statystyk. Do monitorowania rozmiaru stosuje się funkcje:

- `pg_relation_size()` – rozmiar tabeli lub pojedynczego indeksu.
- `pg_total_relation_size()` – całkowity rozmiar tabeli wraz z indeksami i TOAST.

12.2 Planowanie rozmiaru i jego kontrola

Podczas projektowania bazy danych należy oszacować potencjalny rozmiar tabel, biorąc pod uwagę liczbę wierszy i rozmiar pojedynczego rekordu. PostgreSQL nie posiada sztywnego limitu (poza ograniczeniami systemu plików i 32-bitowym limitem liczby stron). Parametr `fillfactor` może być stosowany do optymalizacji częstotliwości operacji `UPDATE` i `VACUUM`.

12.3 Monitorowanie rozmiaru tabel

Przykład zapytania:

```
SELECT pg_size_pretty(pg_total_relation_size('nazwa_tabeli'));
```

Inne funkcje:

- `pg_relation_size` – rozmiar samej tabeli.
- `pg_indexes_size` – rozmiar indeksów.
- `pg_table_size` – zwraca łączny rozmiar tabeli wraz z TOAST.

12.4 Planowanie na poziomie tabel

Administrator może wpływać na fizyczne rozmieszczenie danych poprzez:

- **Tablespaces** – przenoszenie tabel lub indeksów na inne dyski/partycje.
- **Podział tabel (partitioning)** – rozbijanie dużych tabel na mniejsze części.

12.5 Monitorowanie stanu tabel

Monitorowanie obejmuje:

- Śledzenie fragmentacji danych.
- Kontrolę wzrostu tabel i indeksów.
- Statystyki dotyczące operacji odczytów i zapisów.

Narzędzia i widoki systemowe:

- `pg_stat_all_tables`
- `pg_stat_user_tables`
- `pg_stat_activity`

12.6 Konserwacja i optymalizacja tabel

Regularne uruchamianie poleceń:

- **VACUUM** – usuwa martwe wiersze, zapobiegając nadmiernej fragmentacji.
- **ANALYZE** – aktualizuje statystyki, ułatwiając optymalizację zapytań.

Dla bardzo dużych tabel można stosować `VACUUM FULL` lub reorganizację danych, aby odzyskać przestrzeń.

2.3.13 13. Rozmiar pojedynczych tabel, rozmiar wszystkich tabel, indeksów tabeli

Efektywne zarządzanie rozmiarem tabel oraz ich indeksów ma kluczowe znaczenie dla wydajności systemu.

13.1 Rozmiar pojedynczej tabeli

Do pozyskania informacji o rozmiarze konkretnej tabeli służą funkcje:

- `pg_relation_size('nazwa_tabeli')` – rozmiar danych tabeli (w bajtach).
- `pg_table_size('nazwa_tabeli')` – rozmiar danych tabeli wraz z danymi TOAST.
- `pg_total_relation_size('nazwa_tabeli')` – całkowity rozmiar tabeli wraz z indeksami i TOAST.

Przykład zapytania:

```
SELECT
  pg_size_pretty(pg_relation_size('nazwa_tabeli')) AS data_size,
  pg_size_pretty(pg_indexes_size('nazwa_tabeli')) AS indexes_size,
  pg_size_pretty(pg_total_relation_size('nazwa_tabeli')) AS total_size;
```

13.2 Rozmiar wszystkich tabel w bazie

Zapytanie pozwalające wylistować wszystkie tabele i ich rozmiary:

```
SELECT
  schemaname,
  relname AS table_name,
  pg_size_pretty(pg_total_relation_size(relid)) AS total_size
FROM
  pg_catalog.pg_statio_user_tables
ORDER BY
  pg_total_relation_size(relid) DESC;
```

13.3 Rozmiar indeksów tabeli

Funkcja:

```
pg_indexes_size('nazwa_tabeli')
```

Pozwala sprawdzić rozmiar wszystkich indeksów przypisanych do danej tabeli. Monitorowanie indeksów pomaga w podejmowaniu decyzji o ich przebudowie lub usunięciu.

13.4 Znaczenie rozmiarów

Duże tabele i indeksy mogą powodować:

- Wolniejsze operacje zapisu i odczytu.
- Wydłużony czas tworzenia kopii zapasowych.
- Większe wymagania przestrzeni dyskowej.

Regularne monitorowanie rozmiaru umożliwia planowanie działań optymalizacyjnych i konserwacyjnych.

2.3.14 14. Rozmiar

Pojęcie „rozmiar” odnosi się do przestrzeni dyskowej zajmowanej przez elementy bazy danych – tabele, indeksy, pliki TOAST, a także całe bazy danych lub schematy.

14.1 Rodzaje rozmiarów w PostgreSQL

- **Rozmiar pojedynczego obiektu** (tabeli, indeksu): Funkcje takie jak `pg_relation_size()`, `pg_table_size()`, `pg_indexes_size()` oraz `pg_total_relation_size()`.
- **Rozmiar schematu lub bazy danych**: Funkcje `pg_namespace_size('nazwa_schematu')` oraz `pg_database_size('nazwa_bazy')`.
- **Rozmiar plików TOAST**: Duże wartości (np. teksty, obrazy) są przenoszone do struktur TOAST, których rozmiar wliczany jest do rozmiaru tabeli, choć można go analizować osobno.

14.2 Monitorowanie i kontrola rozmiaru

Administratorzy baz danych powinni regularnie monitorować rozmiar baz danych i jej obiektów, aby:

- Zapobiegać przekroczeniu limitów przestrzeni dyskowej.
- Wcześniej wykrywać problemy z fragmentacją.
- Planować archiwizację lub czyszczenie danych.

Do monitoringu można wykorzystać zapytania SQL lub narzędzia zewnętrzne (np. pgAdmin, pgBadger).

14.3 Optymalizacja rozmiaru

Działania optymalizacyjne obejmują:

- **Reorganizację i VACUUM**: odzyskiwanie przestrzeni po usuniętych lub zaktualizowanych rekordach oraz poprawa statystyk.
- **Partycjonowanie tabel**: dzielenie dużych tabel na mniejsze, co ułatwia zarządzanie.
- **Ograniczenia i typy danych**: odpowiedni dobór typów danych (np. `varchar(n)` zamiast `text`) oraz stosowanie ograniczeń (np. `CHECK`) zmniejsza rozmiar danych.

14.4 Znaczenie zarządzania rozmiarem

Niewłaściwe zarządzanie przestrzenią dyskową może prowadzić do:

- Spowolnienia działania bazy.
- Problemów z backupem i odtwarzaniem.
- Wzrostu kosztów utrzymania infrastruktury.

2.3.15 Podsumowanie

Zarządzanie konfiguracją bazy danych PostgreSQL, optymalizacja zapytań oraz monitorowanie i konserwacja tabel stanowią fundament skutecznego zarządzania systemem bazodanowym. Prawidłowe podejście do tych elementów zapewnia wysoką wydajność, niezawodność i skalowalność systemu.

PROJEKTOWANIE BAZY DANYCH - MODELE

author

Mateusz Brokos, Szymon Błatkowski

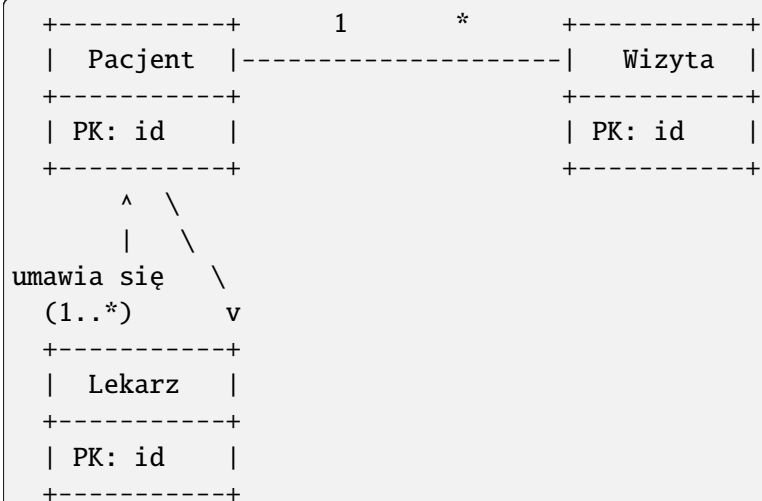
3.1 Wprowadzenie

Prowadzący: Piotr Czaja

Kurs: Bazy Danych 1

Celem tego raportu jest przedstawienie pełnego procesu projektowania i optymalizacji bazy danych wspierającej rejestrację oraz obsługę wizyt lekarskich w przychodni.

3.2 Model Konceptualny

Legenda

- Pacjent – może umawiać wiele wizyt (1..*)
- Wizyta – dotyczy jednego pacjenta i jednego lekarza
- Lekarz – może prowadzić wiele wizyt (1..*)

3.3 Model Logiczny

Pacjent	Lekarz	Wizyta
PK: patient_id	PK: doctor_id	PK: visit_id
first_name	first_name	patient_id (FK)
last_name	last_name	doctor_id (FK)
pesel	specialization_id (FK)	visit_datetime
birth_date		status
email	specialization_id → Specialization	notes
phone		

Dodatkowa encja:

Specialization
PK: specialization_id
name

Relacje

- Visit.patient_id → Patient.patient_id (1:N)
- Visit.doctor_id → Doctor.doctor_id (1:N)
- Doctor.specialization_id → Specialization.specialization_id (1:N)

3.4 Model Fizyczny

```
CREATE TABLE Specialization (
    specialization_id SERIAL PRIMARY KEY,
    name VARCHAR(100) UNIQUE
);

CREATE TABLE Doctor (
    doctor_id SERIAL PRIMARY KEY,
    first_name VARCHAR(50) NOT NULL,
    last_name VARCHAR(50) NOT NULL,
    license_number VARCHAR(20) UNIQUE NOT NULL,
    specialization_id INTEGER
    REFERENCES Specialization(specialization_id)
    ON UPDATE CASCADE ON DELETE SET NULL
);

CREATE TABLE Patient (
    patient_id SERIAL PRIMARY KEY,
    first_name VARCHAR(50) NOT NULL,
    last_name VARCHAR(50) NOT NULL,
```

(continues on next page)

(continued from previous page)

```

pesel CHAR(11) UNIQUE NOT NULL,
birth_date DATE NOT NULL,
email VARCHAR(100),
phone VARCHAR(20)
);

CREATE TABLE Visit (
  visit_id SERIAL PRIMARY KEY,
  patient_id INTEGER NOT NULL
    REFERENCES Patient(patient_id)
    ON UPDATE CASCADE ON DELETE CASCADE,
  doctor_id INTEGER NOT NULL
    REFERENCES Doctor(doctor_id)
    ON UPDATE CASCADE ON DELETE CASCADE,
  visit_datetime TIMESTAMP NOT NULL,
  status VARCHAR(20) NOT NULL,
  notes TEXT
);

```

3.5 Przykładowe rekordy

3.5.1 Tabela Specialization

specialization_id	name
1	Internista
2	Pediatra
3	Kardiolog

3.5.2 Tabela Doctor

doctor_id	first_name	last_name	license_number	specialization_id
1	Anna	Nowak	PWZ123456	1
2	Paweł	Kowalski	PWZ654321	2

3.5.3 Tabela Patient

pa- tient_id	first_name	last_name	pesel	birth_date	email	phone
1	Maria	Wiśniewska	90010112345	1990-01-01	maria@example.com	+48123123123
2	Tomasz	Dąbrowski	85050554321	1985-05-05	tomasz@example.co	+48987654321

3.5.4 Tabela Visit

visit_id	patient_id	doctor_id	visit_datetime	status	notes
1	1	1	2025-06-01 10:30:00	zaplanowana	“Pierwsza wizyta”
2	2	2	2025-06-02 14:00:00	odbyta	“Kontrola po leczeniu”

ANALIZA BAZY DANYCH I OPTYMALIZACJA ZAPYTAŃ

4.1 Analiza normalizacji

4.1.1 Model logiczny jest w 3NF:

- Każda tabela ma pojedynczy klucz główny.
- Atrybuty niekluczowe zależą wyłącznie od klucza.
- Brak zależności przechodnich (specjalizacja wydzielona osobno).

4.2 Potencjalne problemy wydajnościowe

- Brak indeksów poza kluczami głównymi.
- Częste filtrowanie po *visit_datetime* i *doctor_id* wymaga skanów.

4.3 Strategie optymalizacji

1. Indeksy

```
CREATE INDEX idx_visit_patient    ON Visit(patient_id);
CREATE INDEX idx_visit_doctor    ON Visit(doctor_id);
CREATE INDEX idx_visit_date      ON Visit(visit_datetime);
CREATE INDEX idx_visit_doc_date  ON Visit(doctor_id, visit_datetime);
```

2. Partycjonowanie

- Partycjonuj tabelę *Visit* według miesiąca *visit_datetime*.

3. Widoki materializowane

```
CREATE MATERIALIZED VIEW mv_daily_visits AS
SELECT DATE(visit_datetime) AS day,
       doctor_id,
       COUNT(*) AS total
FROM Visit
GROUP BY day, doctor_id;
```

4. Optymalizacja zapytań

- Używaj *EXPLAIN (ANALYZE, BUFFERS)* do analizy planów.
- Unikaj *SELECT **, wybieraj konkretne kolumny.

Przykład optymalizacji:

```
-- Przed optymalizacją:
SELECT p.first_name, p.last_name, COUNT(*) AS cnt
FROM Visit v
JOIN Patient p ON v.patient_id = p.patient_id
WHERE v.visit_datetime BETWEEN '2025-06-01' AND '2025-12-31'
GROUP BY p.first_name, p.last_name;

-- Po (z indeksem na visit_datetime):
EXPLAIN ANALYZE
SELECT p.first_name, p.last_name, COUNT(*) AS cnt
FROM Visit v
JOIN Patient p ON v.patient_id = p.patient_id
WHERE v.visit_datetime BETWEEN '2025-06-01' AND '2025-12-31'
GROUP BY p.first_name, p.last_name
LIMIT 10;
```

4.4 Prezentacja skryptów wspomagających

```
import sqlite3
import pandas as pd

class ClinicDB:
    """
    Klasa do obsługi bazy danych kliniki SQLite z wykorzystaniem Pandas.

    Atrybuty:
        conn (sqlite3.Connection): Połączenie z bazą.
    """

    def __init__(self, db_path='clinic.db'):
        """
        Inicjalizuje połączenie z bazą.
        """
        self.conn = sqlite3.connect(db_path)

    def get_all_patients(self):
        """
        Zwraca DataFrame ze wszystkimi pacjentami.
        """
        return pd.read_sql("SELECT * FROM Patient", self.conn)

    def find_patients_by_name(self, name_part):
        """
        Wyszukuje pacjentów po fragmencie imienia/nazwiska.
        """
        q = "SELECT * FROM Patient WHERE first_name LIKE ? OR last_name LIKE ?"
        return pd.read_sql(q, self.conn, params=(f"%{name_part}%",)*2)
```

(continues on next page)

(continued from previous page)

```

.. code-block:: python

import sqlite3
import time

def measure_sqlite_queries(db_path, queries):
    """
    Mierzy czas wykonania zapytań SQL na SQLite.
    """
    conn = sqlite3.connect(db_path)
    cur = conn.cursor()
    for q in queries:
        t0 = time.time()
        cur.execute(q)
        rows = cur.fetchall()
        print(f"Czas: {time.time()-t0:.4f}s, wierszy: {len(rows)}")
    conn.close()

.. code-block:: python

import sqlite3
import pandas as pd
import matplotlib.pyplot as plt

def generate_reports(db_path="clinic.db"):
    """
    Generuje raporty i wykresy z danych kliniki.
    """
    conn = sqlite3.connect(db_path)
    df = pd.read_sql("SELECT * FROM Visit", conn)
    # ... wykresy ...
    conn.close()

```

4.5 Wnioski

- Model w 3NF minimalizuje redundancję i ułatwia utrzymanie.
- Indeksy i widoki materializowane znacząco przyspieszą zapytania analityczne.
- Regularne analizowanie planów (*EXPLAIN ANALYZE*) pozwoli wychwycić wąskie gardła.

PODSUMOWANIE

Przeprowadzony projekt oraz analiza wykazały, że zaprojektowana baza danych spełnia założone wymagania funkcjonalne i wydajnościowe. Model danych został znormalizowany do trzeciej postaci normalnej, co pozwoliło ograniczyć redundancję i uprościć strukturę tabel. Implementacja indeksów oraz widoków materializowanych przyczyniła się do poprawy efektywności wykonywania zapytań. Dodatkowo zastosowanie narzędzi do dokumentacji i generowania raportów umożliwiło przygotowanie przejrzystego zestawienia kodów źródłowych oraz wizualizacji danych. Wyniki testów potwierdziły prawidłowe działanie systemu i jego zgodność ze specyfikacją założoną na etapie projektowania.

5.1 Spis repozytoriów

1. Sprawozdanie i kod: <https://github.com/Broksonn/Sprawozdanie.git>

Badania literaturowe:

1. Wydajność skalowanie i replikacja: https://github.com/Broksonn/Wydajnosc_Skalowanie_i_Replikacja.git
2. Sprzęt dla bazy danych: <https://github.com/oszczeda/Sprzet-dla-bazy-danych.git>
3. Konfiguracja baz danych: https://github.com/Chaiolites/Konfiguracja_baz_danych.git